

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اصفهان

دانشکده اقتصاد و علوم اداری

گروه حقوق

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته‌ی حقوق خصوصی

تحلیل مبانی فقهی حقوقی قوانین مربوط به اشتغال زنان

استاد راهنما:

دکتر سید محمد صادق طباطبایی

دانشجو:

فاطمه مظفری

آبان ماه ۱۳۹۹

تعهد نامه اصالت اثر

اینجانب فاطمه مظفری دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد رشته‌ی حقوق خصوصی متعهد می‌شوم که مطالب مندرج در این پایان نامه و بروندهای منتشره در این رابطه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این پژوهش از آنها استفاده شده است، مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مآخذ ذکر گردیده است. این پایان نامه قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است. لذا در صورت اثبات تخلف (در هر زمان) دانشگاه اصفهان حق دارد مدرک تحصیلی صادر شده برای اینجانب را از اعتبار ساقط و ضمن درج عام موضوع در جراید کثیرالانتشار، کلیه امتیازات و حقوقی که به موجب آن در طی دوره تحصیل و مدت زمان بعد از فراغت از تحصیل تا اثبات تخلف به ذینفعان تعلق گرفته را مسترد گرداند.

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه اصفهان می‌باشد.

امضاء

فاطمه مظفری

امضاء

تایید استاد راهنما: دکتر سید محمد صادق طباطبایی

حوزه معاونت پژوهش و فناوری

دانشگاه اصفهان

دانشکده اقتصاد و علوم اداری

گروه حقوق

پایان نامه خانم

فاطمه مظفری

دانشجوی رشته‌ی حقوق گرایش خصوصی تحت عنوان

تحلیل مبانی فقهی و حقوقی قوانین مربوط به اشتغال زنان

به عنوان بخشی از ملزومات درجه کارشناسی ارشد

در تاریخ ۱۳۹۹/۰۸/۱۷ توسط هیات داوران زیر بررسی و با درجه بسیار خوب به تصویب نهایی رسید.

۱- استاد راهنمای پایان نامه دکتر سیدمحمدصادق طباطبایی با مرتبه علمی دانشیار از دانشگاه اصفهان

۲- استاد داور داخل گروه دکتر مهدی شهبانی با مرتبه علمی دانشیار از دانشگاه اصفهان

۳- استاد داور خارج از گروه دکتر احسان علی اکبری با مرتبه علمی استادیار از دانشگاه اصفهان

مهر و امضای مدیر گروه

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

« لِرِجَالٍ نَصِیْبٌ مِّمَّا اَكْتَسَبُوْا وَلِلنِّسَاءِ نَصِیْبٌ مِّمَّا اَكْتَسَبْنَ وَ... »

برای مردان از آنچه [به اختیار] کسب کرده‌اند بهره‌ای است، و برای زنان
[نیز] از آنچه [به اختیار] کسب کرده‌اند بهره‌ای است...

(سوره نساء، آیه ۳۲)

متن سپاسگذاری

سپاس بی‌کران پروردگار یکتا را که هستی‌مان بخشید و طریق زندگانی و کسب علم و روزی را به ما آموخت؛ بزرگ آفریدگار را که به ما استعداد آموختن عطا کرد. بدین وسیله از زحمات و تلاش بی‌دریغ استاد ارجمندم جناب آقای دکتر سید محمد صادق طباطبایی که اینجانب را در تهیه این پایان‌نامه یاری نمودند، تشکر و قدردانی کرده و از خداوند متعال پیروزی و موفقیت روز افزون ایشان را خواستارم.

متن تقدیر نامه

این پایان نامه را در کمال احترام و افتخار تقدیم می‌نمایم به:

محضر ارزشمند پدر و مادر عزیزم که همواره دلسوز و پشتیبان من در تمام مراحل زندگی بوده‌اند.

به همسر مهربانم که در تمام دوران تحصیل همراه و همگام من بوده است.

به پسر نازنینم که بسیاری از روزها نتوانستم مادرانه کنارش باشم.

و به تمام کسانی که مرا در آموختن علم یاری رساندند.

چکیده

اشتغال زنان در مفهوم و گستره جدید، به فعالیت اقتصادی زن در خارج از خانه اطلاق می‌شود که نتیجه صنعتی شدن جوامع است و یکی از معیارهای توسعه یافتگی جوامع به شمار می‌رود. این نگاه، بحث و گفتگو درباره اشتغال زنان در ابعاد مختلف از جمله بعد حقوقی را پیش‌رو نهاده و زمینه تاثیر پذیری خانواده و جامعه را از این مسئله فراهم آورده است.

هدف این پژوهش آن است که قوانین حمایتی وضع شده، همچنین محدودیت‌ها و موانع شرعی، قانونی و قراردادی اشتغال زنان را مورد بررسی قرار دهد و به سوالاتی از این دست پاسخ دهد که قانون‌گذار چه حمایت‌هایی از اشتغال زنان به عمل آورده و این حمایت‌ها بر کدام مبنای فقهی و حقوقی مبتنی است؟ از سوی دیگر چه محدودیت‌هایی برای اشتغال زنان در قوانین موضوعه وجود دارد و مبتنی بر کدام مبنای فقهی و حقوقی است؟

این پژوهش سرانجام نتیجه می‌گیرد که اشتغال زنان یک حق است و نه وظیفه جز در مشاغلی که مختص زنان است و زنان در این مورد تکلیف شرعی و قانونی خواهند داشت و در هیچ یک از منابع از حق اشتغال زنان جلوگیری نشده است (البته برخی قائل به تفکیک شده و بعضی مشاغل را برای زنان حرام دانسته‌اند) اما در عین حال برای آن معیارهایی از جمله مقدم داشتن وظایف مادری و همسری، تناسب شغل با ویژگی‌های زنانه و رعایت حریم عفاف در مواجهه با نامحرم در نظر گرفته است. در این رابطه نیز قانون‌گذار با وضع قوانین حمایتی، سعی در کاهش پیامدهای منفی تعارض اشتغال زنان با معیارهای مذکور داشته است.

کلیدواژه‌ها: مبنای حقوقی، حقوق کار، اشتغال، حقوق زنان

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول کلیات	
۱-۱ شرح و بیان مساله پژوهشی.....	۱
۲-۱ پیشینه و تاریخچه موضوع پژوهش: (مطالعات و پژوهشهایی که درباره‌ی این موضوع صورت گرفته و نتایج حاصل از آن).....	۳
۳-۱ اهمیت و ارزش پژوهش:.....	۵
۴-۱ اهداف پژوهش:.....	۵
۱-۴-۱ هدف اصلی:.....	۵
۲-۴-۱ اهداف فرعی:.....	۵
۵-۱ فرضیه‌ها :.....	۶
۱-۵-۱ فرضیه اصلی:.....	۶
۲-۵-۱ فرضیه های فرعی:.....	۶
۶-۱ روش تحقیق.....	۶
۷-۱ کاربرد نتایج تحقیق.....	۶
فصل دوم تاریخچه تحقیق و مفاهیم بنیادین	
۲-۱مقدمه :.....	۷
۲-۲ اصطلاحات بنیادی.....	۸
۱-۲-۲ حقوق زن.....	۸
۲-۲-۲ اشتغال.....	۱۰
۳-۲-۲ کار.....	۱۱
۳-۲ تاریخچه.....	۱۲
۱-۳-۲ تاریخچه قانون گذاری.....	۱۲
فصل سوم قوانین حمایتی اشتغال زنان	
۱-۳ مقدمه.....	۱۷
۲-۳ آموزش زنان برای مشاغل گوناگون.....	۱۸

عنوان	صفحه
۳-۳ انتخاب شغل.....	۲۲
۴-۳ استخدام زنان.....	۲۵
۵-۳ حقوق و دست‌مزد و مزایا.....	۲۷
۶-۳ استقلال مالی و حق مالکیت.....	۳۰
۷-۳ حق انتخاب برای اشتغال در مناطق محروم.....	۳۲
۸-۳ منع کار سخت و زیان آور و امنیت محیط کار.....	۳۳
۹-۳ اعطای مرخصی.....	۳۵
۱-۹-۳ مرخصی بدون حقوق.....	۳۵
۲-۹-۳ مرخصی و مزایای دوران بارداری و زایمان و شیردهی.....	۳۶
۱۰-۳ خدمت نیمه وقت بانوان.....	۳۹
۱۱-۳ بازنشستگی.....	۴۱

فصل چهارم محدودیت‌های قانونی ، ناشی از ازدواج و عرفی اشتغال زنان

۱-۴ محدودیت‌های قانونی.....	۴۴
۱-۱-۴ مقدمه.....	۴۴
۲-۱-۴ قوه قضائیه و قضاوت.....	۴۵
۴-۱-۴ اشتغال در نیروهای مسلح.....	۴۹
۱-۴-۱-۴ اشتغال در سپاه.....	۵۱
۲-۴-۱-۴ اشتغال در ارتش.....	۵۲
۳-۴-۱-۴ اشتغال در نیروی انتظامی.....	۵۴
۵-۱-۴ ریاست جمهوری.....	۵۵
۷-۱-۴ عضویت در شورای نگهبان و مجمع تشخیص مصلحت نظام.....	۵۷
۸-۱-۴ عضویت در مجلس خبرگان رهبری.....	۵۹
۲-۴ محدودیت‌های ناشی از ازدواج.....	۶۰
۱-۲-۴ مقدمه.....	۶۰
۱-۲-۴-۱ اذن زوج به خروج از منزل و اشتغال.....	۶۰

عنوان	صفحه
۲-۱-۲-۴ مشاغل منافی با حیثیت.....	۶۳
۳-۱-۲-۴ عدم وجود شروط ضمن عقد نکاح.....	۶۷
۴-۱-۲-۴ تعلق نفقه.....	۶۹
۵-۱-۲-۴ وظایف خانه‌داری و پرورش فرزندان.....	۷۰
۳-۴ محدودیت های عرفی.....	۷۲
۱-۳-۴ عقاید و باورها.....	۷۲
نتیجه.....	۷۵
پیشنهادات.....	۷۶
منابع و مأخذ.....	۷۸

مقدمه

اشتغال پدیده‌ای است که همه انسان‌ها برای رفع حوائج مادی و معنوی خود به آن نیازمندند. زنان نیز همچون مردان بسته به موقعیت و شرایط خود نیازمند شغل و کسب درآمد هستند. اگرچه در زمان‌های گذشته بحث اشتغال زنان وقوانین و مقررات مربوط به آن به گستردگی امروز نبوده است ولی نمی‌توان گفت اشتغال زنان پدیده‌ای نوظهور است بلکه زنان از آغاز پیدایش تمدن به مشاغل گوناگون می‌پرداختند.

پس از ورود اسلام به ایران قوانین ما بر اساس فقه اسلامی پایه گذاری شده است. دین اسلام اگرچه اشتغال را جز در موارد خاص وظیفه و تکلیف زنان ندانسته است و وظایف مربوط به خانواده را برای زنان در اولویت قرار داده ولی مخالفتی نیز با اشتغال زنان ندارد بلکه در بسیاری از موارد حمایت‌هایی نیز کرده است.

در سال‌های اخیر قوانینی با مبنای فقه اسلامی در جهت حمایت از اشتغال زنان تصویب شده است که موجب گسترش و سهولت اشتغال زنان را فراهم کرده است. با وجود تصویب قوانین حمایتی بسیار زیاد، در حال حاضر محدودیت‌های بسیاری در برخی مشاغل برای زنان وجود دارد که با توجه به نیازهای روز جامعه باید در جهت رفع این محدودیت‌ها تلاش کرد.

فصل اول:

کلیات

۱-۱ شرح و بیان مساله پژوهشی

نیمی از جمعیت جهان را زنان تشکیل می دهند که همچون مردان به مشاغل گوناگون اشتغال دارند. اشتغال زنان مسئله ای است که متاثر از فرهنگ و آداب و رسوم و قوانین جوامع است. در ایران در مورد اشتغال زنان موضع گیری های متفاوتی از سوی فقها، حقوق دانان و اندیشمندان دیگر صورت گرفته است. این موضوع به اندازه ای از اهمیت برخوردار است که اصولی از قانون اساسی و موادی از قوانین دیگر به این بحث اختصاص داده شده است.

در این پژوهش سعی خواهد شد، قوانین مرتبط با اشتغال زنان در جمهوری اسلامی ایران احصاء گردیده و سپس مبانی فقهی و حقوقی این قوانین مورد تحلیل قرار گیرد. قوانین مزبور در پاره ای موارد اشتغال زنان را مورد حمایت قرار داده و در برخی موارد محدودیت هایی برای اشتغال زنان به وجود آورده است. در این پژوهش تلاش خواهیم کرد مبانی فقهی و حقوقی حمایت های قانونی از اشتغال زنان و نیز محدودیت های شغلی آنها را مورد کنکاش قرار داده و مبانی آن را در فقه امامیه و حقوق ایران مورد مطالعه قرار دهیم. و مشخص کنیم که آیا محدودیت ها و مخالفت هایی که در رابطه با برخی مشاغل زنان در قوانین صورت گرفته است پایه فقهی دارد یا به مصالح اجتماعی برگشت می کند.

بر اساس اصل ۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر اینها باید بر اساس موازین اسلامی باشد. قانون مربوط به حقوق و اشتغال زنان نیز از این قاعده مستثنی نیست.

قوانین مربوط به اشتغال زنان را در موادی از قانون مدنی، قانون کار، قانون استخدام کشوری و دیگر قوانین می توان دید که برخی از آنها در سال های اخیر تغییراتی داشته و حمایت ها و محدودیت هایی در مورد اشتغال زنان ایجاد کرده است.

به نمونه هایی از این قوانین در زیر اشاره می شود.

در اصل بیست و یکم قانون اساسی دولت موظف شده است که حقوق زن را در تمام جهات با رعایت موازین اسلامی تضمین نماید. در بند یک این اصل ایجاد زمینه های مساعد برای رشد شخصیت زن و احیای حقوق مادی و معنوی او را از وظایف اصلی دولت دانسته است. این اصل نمونه ای از قوانین حمایتی برای زن است.

در ماده ۱۱۱۷ قانون مدنی آمده است که: (شوهر می تواند زن خود را از حرفه یا صنعتی که منافعی مصالح خانوادگی یا حیثیات خود یا زن باشد منع نماید). در این ماده برای زن شوهردار نسبت به زنی که ازدواج نکرده است محدودیت بیشتری قائل شده است و به زوج اجازه داده است که اگر شغل زن را منافعی با حیثیت خانوادگی دید، زوجه را از اشتغال به آن شغل منع نماید.

در ماده ۳۸ قانون کار مقرر شده است که: (برای انجام کار مساوی که در شرایط مساوی در یک کارگاه انجام می گیرد باید به زن و مرد مزد مساوی پرداخت شود). این ماده اعمال تبعیض جنسیتی در تعیین میزان مزد و حقوق با وجود کار مساوی را ممنوع اعلام کرده است.

ماده ۱۹۶ قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران بیان می کند: (زنان نظامی شاغل، به کارمند معادل خود تبدیل می شوند). پس از پیروزی انقلاب اسلامی مخالفت های زیادی با اشتغال زنان به شغل های نظامی صورت گرفت. با تصویب این ماده زنان ارتشی از سمت خود برکنار شدند. این ماده نمونه ای از ایجاد محدودیت در اشتغال زنان است.

قانون سیاست های اشتغال زنان در جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۱/۵/۲۶ که در ۱۳ ماده سیاست هایی را اعمال کرده و مقرراتی وضع نموده تا با ایجاد شرایط و زمینه های مناسب فردی و اجتماعی، زنان جامعه را به منزلت و جایگاه واقعی خود برساند نمونه ای از قوانین حمایتی در رابطه با اشتغال زنان است.

از نمونه دیگر این قوانین می توان به منشور حقوق و مسئولیت های زنان در نظام جمهوری اسلامی ایران اشاره کرد که در تاریخ ۱۳۸۳/۶/۳۱ به پیشنهاد شورای فرهنگی و اجتماعی زنان به تصویب رسید. فصل سوم این منشور به حقوق و مسئولیت های اقتصادی زنان اختصاص داده شده که در بند (ب) این فصل از شماره ۹۹ تا ۱۱۱ حقوق و مسئولیت های اشتغال و مشارکت اقتصادی زنان ذکر می شود که حق زنان در انعقاد قراردادها و ایقاعات، حق اشتغال بعد از رسیدن به سن قانونی کار، آزادی در انتخاب شغل، بکارگیری سرمایه های فردی و مسئولیت رعایت قوانین اسلامی در کسب درآمد و نحوه مصرف آن و ... را شامل می شود.

آنچه ذکر شد نمونه ای از قوانین جمهوری اسلامی است که در رابطه با اشتغال زنان تصویب شده است همان طور که ملاحظه می شود، در برخی قوانین زن را از برخی مشاغل محروم و محدودیت هایی را بر زنان تحمیل نموده است. و در قوانین دیگر اشتغال زنان را مورد حمایت قرار داده است.

در این پژوهش بررسی خواهد شد که این محدودیت ها و حمایت های ایجاد شده در قوانین بر مبنای فقه و حقوق اسلامی است و ریشه فقهی دارد یا به دلایل سیاسی، اجتماعی و مصلحتی وضع شده است. همچنین بررسی خواهد شد که این قوانین با کنوانسیون های بین المللی و منشورهای حقوقی که در دفاع از حقوق زن در جهان تصویب شده است، مانند کنوانسیون رفع هر گونه تبعیض علیه زنان مصوب ۱۹۷۹ همخوانی دارد یا خیر.

۲-۱: پیشینه و تاریخچه موضوع پژوهش: (مطالعات و پژوهش هایی که درباره ی این موضوع صورت گرفته و نتایج حاصل از آن)

۱- گلشنی و فرقانی (۱۳۹۶)، در مقاله ای با عنوان «جایگاه اشتغال زنان در حقوق ایران با تاکید بر قانون اساسی» وضعیت اشتغال زنان در جامعه کنونی، میزان بیکاری زنان، عوامل بیکاری آنها، تاریخ اشتغال زنان و قوانین حمایتی اشتغال زنان را با روش توصیفی - تحلیلی مورد بررسی قرار داده اند. یافته های آنها نشان می دهد که در حقوق ایران حق اشتغال و حقوق زنان شاغل در قوانین و آئین نامه های مختلفی مورد اشاره قرار گرفته است که از جمله این قوانین می توان به قانون اساسی، قانون کار، قانون مدنی ایران و قانون خدمت نیمه وقت بانوان اشاره کرد.

۲- العبد الخانی (۱۳۹۵) در مقاله ای با عنوان «فرصت ها و چالش های اشتغال زنان از منظر فقه» دیدگاه اسلام و فقهای امامیه را در مورد اشتغال زنان و دلایل قائلین به جواز و عدم جواز اشتغال زنان را به روش توصیفی - تحلیلی مورد بررسی قرار داده است. یافته ها نشان می دهد که اسلام با کار زنان با شرایطی که برای آنها مقرر نموده است، مخالف نیست و با رعایت اصولی مانند کاهش اختلاط جنسی و اولویت نقش مادری و همسری و عدم تعارض آن با وظایف خانوادگی زن جایز است

و در صورت تعارض، اشتغال زنان را تایید نمی کند. در غیر این موارد مخالفتی با اشتغال زنان وجود ندارد و در برخی موارد اشتغال زنان لازم و ضروری نیز دانسته شده است.

۳- عاقبتی (۱۳۹۳) در مقاله ای با عنوان « پژوهشی در اشتغال بانوان از دیدگاه اسلام » با بررسی آیات قرآن مبانی دینی و فقهی اشتغال زنان را از دیدگاه اسلام به روش توصیفی - تحلیلی مورد بررسی قرار داده است. یافته های او نشان می دهد در اسلام میان زن و مرد از نظر حقوق انسانی، تفاوتی وجود ندارد ولی اسلام اشتغال را برای زن هدف نمی داند. اگر چه ممنوعیتی نیز برای اشتغال آنان لحاظ نکرده است و آیات قرآن و روایات وارده معصومین ناظر بر این عدم ممنوعیت می باشد.

۴- کاتوزیان (۱۳۹۲) در کتاب « حقوق مدنی خانواده » چگونگی استفاده زوج از اختیار مخالفت با شغل زن و حدود آن ونحوه منع زن از اشتغال خاص را به روش توصیفی تحلیلی مورد بررسی قرار داده است. یافته های او نشان می دهد هدف قانون گذار حفظ مصالح خانوادگی و حیثیت دو طرف است و اختیاری که به زوج داده شده است باید در حدود همین امور باشد. و هدف ماده ۱۱۱۷ قانون مدنی را نیز اینگونه بیان می کند که گرفتاری های شغلی زن مانع از اداره خانه و تربیت فرزندان او نشود و شوهر به عنوان رئیس خانواده بتواند زن را از هرگونه شغلی که بر خلاف مصلحت خانواده باشد منع نماید. وبا اعمال این حق از سوی زوج تمام تعهدات زن که در رابطه با شغل او ایجاد شده باطل می گردد. خسارت وارده از این بابت به اشخاص ثالث باید توسط زن جبران شود.

۵- نوری (۱۳۹۲) در مقاله ای با عنوان « محدودیت های حقوقی اشتغال زنان » حدود اختیارات زوج در ارتباط با شغل زوجه و میزان محدودیت های حقوقی موجود برای اشتغال زنان را به روش توصیفی - تحلیلی مورد بررسی قرار داده است. یافته های او نشان می دهد محدودیت هایی در قانون اساسی برای مردان و زنان پیش بینی شده که این محدودیت ها منجر به ایجاد تفاهم بین زن و مرد و استحکام و حفظ ارکان و بنیان خانواده می شود.

۶- صفایی و امامی (۱۳۸۷) در کتاب «مختصر حقوق خانواده» به مبحث شغل زن پرداخته و ماده ۱۱۱۷ قانون مدنی تحلیل کرده و منظور از بیان مشاغلی که منافی مصالح خانوادگی یا حیثیت مرد یا زن باشد را به روش توصیفی-تحلیلی مورد بررسی قرار داده است. یافته های آنها نشان می دهد که زوج می تواند زوجه را از اشتغال به شغل های مشروعی که منافی حیثیت ومصالح خانواده باشد منع نماید واگر شغل ذاتا نامشروع باشد مانند کار قاچاق و قوادی زوج بدون هیچ قید وشرطی می تواند مانع زوجه شود.و تشخیص اینکه شغل زوجه منافی مصالح خانوادگی یا حیثیت همسر هست یا نه با دادرس است و دادرس در این زمینه به عرف رجوع خواهد کرد.

۷- هدایت نیا (۱۳۸۵) در مقاله ای با عنوان « اشتغال زنان و مصلحت خانواده در قانون مدنی بررسی فقهی حقوقی ماده ۱۱۱۷ قانون مدنی » حق اشتغال زوجه و محدودیت های آن و حدود اختیارات زوج در ممانعت با شغل همسر، انواع شرط اشتغال زوجه و اعتبار آن و ... را از بُعد فقهی و حقوقی با روش توصیفی - تحلیلی مورد بررسی قرار داده است. یافته های او نشان می دهد که با توجه به مبانی فقهی و حقوقی اگر زوجه در ضمن عقد یا شرط بنایی، شرط اشتغال نماید، زوج حق مخالفت ندارد.

در پیشینه های این پژوهش مبانی فقهی قوانین مربوط به اشتغال زنان به طور کامل مورد بررسی قرار نگرفته و در برخی از پژوهش ها به طور جزئی به یک ماده قانونی خاص پرداخته است. و به مبانی فقهی تعداد اندکی از قوانین اشاره شده است. در این پژوهش سعی می شود تا قوانین مربوط به حق اشتغال زنان به طور کامل بیان شود و مبانی فقهی آنها مورد بررسی قرار گیرد و دیدگاه ها و نظرات فقها و حقوق دانان مخالف و موافق اشتغال زنان همراه با دلایل آنها ذکر شود. و با نگاهی به کنوانسیون های جهانی که در رابطه با حمایت از اشتغال زنان وجود دارد میزان تعامل قوانین کشور ایران با قوانین جهانی را مورد بررسی قرار دهد.

۳-۱: اهمیت و ارزش پژوهش:

اهمیت و ارزش این پژوهش این است که با یافتن مبانی فقهی قوانین مربوط به اشتغال زنان راه به سمت پیشرفت و توسعه قوانین مربوط به اشتغال زنان باز خواهد شد و می توان در راستای بهبود شرایط و مقررات اشتغال زنان گام برداشت و زمینه تصویب قوانین دیگر مربوط به اشتغال زنان را فراهم نمود. امروزه تاثیر جهانی شدن بر قوانین کشورها غیر قابل انکار است. مسئله اشتغال زنان در جمهوری اسلامی با چالش های گوناگون مواجه و مورد سوال زنان و دختران جامعه است. تحقیق حاضر می تواند به پاره ای از چالش ها و سوالات مزبور پاسخ دهد و زمینه مناسب برای تغییر قوانین مربوط به اشتغال زنان را در اختیار قانون گذار قرار دهد.

۴-۱: اهداف پژوهش:

۴-۱-۱: هدف اصلی:

۱- تحلیل مبانی فقهی حقوقی قوانین مربوط به اشتغال زنان

۴-۱-۲: اهداف فرعی:

۲- بررسی محدودیت های حقوقی اشتغال زنان در ایران

۳- بررسی قوانین حمایتی اشتغال زنان

۱-۵: فرضیه‌ها :

۱-۵-۱: فرضیه اصلی:

۱. در حقوق اسلام و ایران پس از انقلاب با پاره ای از مشاغل زنان موافقت نشده است.

۱-۵-۲: فرضیه های فرعی:

۲. حضور زنان در مشاغل گوناگون پس از انقلاب افزایش یافته است.

۳- به نظر می رسد قوانین مربوط به اشتغال زنان در ایران با کنوانسیون هاو منشور های بین المللی حقوق زنان همراهی ندارد.

۱-۶: روش تحقیق

این تحقیق به روش توصیفی- تحلیلی گرد آوری شده است.

۱-۷: کاربرد نتایج تحقیق

نتایج این تحقیق می تواند مورد استفاده جامعه حقوق اعم از دانشجویان، قضات و وکلا قرار گیرد و نیز می تواند مورد استفاده قانون گذار در اصلاح مواد قانونی قرار گیرد

فصل دوم:

تاریخچه تحقیق و مفاهیم بنیادین

۲-۱ مقدمه :

زنان از دیر زمان پا به عرصه اجتماع گذاشته‌اند با نگاهی به تاریخ خواهیم دید که زنان هیچ‌گاه خود را در هیچ زمینه‌ای محدود نکرده‌اند. مساله اشتغال زنان نیز از جمله مسائلی است که زنان در همه دوران‌ها پا به پای مردان تلاش کرده‌اند و حتی با وجود شرایط متفاوت با مردان خود را محدود به خانه و خانه‌داری و تربیت فرزند نکرده‌اند. در دوران‌های اخیر فعالان حقوق زن هم همواره در تلاش برای برابری وضعیت زنان در موارد مشابه با مردان بوده‌اند.

در حیطه اشتغال زنان مطالعات زیادی صورت گرفته است و محققان و مولفان مقالات و کتب علمی درصد بررسی مزایا و معایب ورود زنان به عرصه اجتماع و شاغل شدن و استقلال مالی یافتن آنان بوده‌اند. «یکی از معیارهایی که جهان غرب برای تعیین جایگاه زن در جامعه پذیرفته است، میزان مشارکت زنان در زندگی اقتصادی و اشتغال آنان است. از سوی دیگر، یکی از مهم‌ترین نقش‌های زن، نقشی است که در خانواده ایفا می‌کند.» (حسینی مقدم، ۱۳۹۳: ۱۵۱).

امروزه با توجه به وضعیت اقتصادی جامعه و تورم شدید و افزایش هزینه خانواده اشتغال زنان می‌تواند بار سنگینی را که به دوش افراد جامعه تحمیل شده است، را کمتر کند. به همین منظور می‌بایست

شرایط شغلی محیا شود تا زنان نیز بتوانند با کسب درآمد کمک خرج خانواده باشند. از نظر اقتصادی فعالیت زنان برای کسب درآمد یکی از راه‌های افزایش درآمد خانواده در شرایط تورم است.

گسترش تحصیلات عالی زنان پس از انقلاب نیز نیاز ایجاد اشتغال را برای زنان بیش از پیش کرده است. چرا که وقتی فردی حرفه‌ای را می‌آموزد توقع می‌رود که بتواند از فن و تخصص به دست آمده به نحو مفید استفاده کند و از منظر دیگر نیز یکی از دلایلی که افراد تخصص و فنی را می‌آموزند به امید بکارگیری و کسب درآمد از آن هستند. ولی با این وجود در بسیاری از مشاغل نظامی و حکومتی با اینکه زنان هم تخصص و هم فن لازم را در آن زمینه دارند، به دلایل وجود موانعی تخصص آنها مورد استفاده قرار نمی‌گیرند.

«زنان نیمی از پیکر اجتماع را تشکیل می‌دهند. استفاده نکردن از قوت و توانایی‌های آنان در ساختن اجتماع و پیشبرد آن، معطل گذاشتن نیمی از توان جامعه است.» (جلالی کندری، ۱۳۸۳، ۱۱۲)

عدم استفاده از نیروی کار زنان به نوعی هم ظلم به زنان و هم به اجتماع است. بسیاری از کارهای زنان نیز در جامعه، کار دارای مزد حساب نشده و مورد توجه قرار نمی‌گیرد، مانند کارهای خانه که با وجود اهمیت فراوان برای تامین آسایش و راحتی اعضای خانواده و با توجه به تاکیدهایی که برای انجام این مهم شده است، اهمیتی به آن داده نمی‌شود، بلکه جزء کارهای مفید نیز به حساب نمی‌آید، که در این مورد بحث خواهد شد.

در این فصل اصطلاحات بنیادین به کار رفته در این پژوهش را تعریف کرده و تاریخچه‌ای از مراحل اشتغال زنان و سیر نزولی و صعودی آن بررسی خواهد شد.

۲-۲ اصطلاحات بنیادی

۲-۲-۱ حقوق زن

به جمع حق که در برگرفته مجموعه توانایی و امتیازات است حقوق گفته می‌شود.

«حقوق در معانی متعددی بکار رفته است از قبیل: مجموعه مقرراتی که افراد باید در روابط خود رعایت کنند و بر اساس آن مقررات، میزان اختیارات اشخاص تعیین می‌گردد.» (عاملی، ۱۳۵۱، ص ۲)

«اختیاراتی که حکومت برای تنظیم روابط اجتماعی و حفظ نظم جامعه برای هر کسی در نظر می‌گیرد، به این قسم از حقوق، حقوق فردی گفته می‌شود. مانند حق حیات، حق مالکیت، حق اشتغال و...» (کاتوزیان، ۱۳۸۹، ص ۱۵)